

Lagmotion 67

M. Pietikäinen m.fl.: Lagmotion med förslag till lag om besöksförbud*Till Riksdagen*

Våldet är ett stort samhälleligt problem, också våldet inom familjen. Det är oftast kvinnor, men ibland också män, som hotas och misshandlas inom äktenskapet eller av sina f.d. partners. Det finns t.o.m. fall där ålderstigna föräldrar utsätts för hot av sina vuxna barn, som är ute efter föräldrarnas pensioner, för att själva kunna finansiera sitt alkoholmissbruk. Vi bör givetvis komma åt våldet och dess grundläggande orsaker med upplysning och förebyggande arbete, men det behövs också kraftåtgärder när hotet om våld redan är ett faktum.

I lagmotionen föreslås att vi också i Finland skall kunna, enligt svensk och dansk modell, öppna möjligheten att i enskilda fall utfärda straffsanktionerade s.k. besöksförbud. Syftet med ett besöksförbud är att hindra att någon som blivit utsatt för ett brott i en eller annan form blir angripen på nytt av samma gärningsman. En förutsättning för att ett sådant förbud skall kunna meddelas är alltså att det finns en återfallsrisk. Sådana riskbedömningar är naturligtvis svåra, men läget är klart i situationer som utmärks av att den ena parten förföljer den andra. Om det rör sig om en enstaka handling krävs större försiktighet vid bedömningen. Omständigheter som här kan beaktas är t.ex. hotfulla uttalanden som inte är av sådan styrka att de kan betecknas som olaga hot eller att gärningsmannen på något annat sätt genom sitt uppträdande låter ana att han inte tänker lämna offret i fred.

Besöksförbud skall komma ifråga endast på ansökan av den som utsatts för övergrepp. Något annat förfarande skulle innebära ett allt för långtgående ingrepp i den personliga integriteten. Däremot hindrar inget att ett brottsoffer av sociala eller andra myndigheter görs uppmärksam på möjligheten att begära besöksförbud eller t.o.m. övertalas till detta.

För att ett besöksförbud skall kunna fungera effektivt som medel att förhindra fortsatta övergrepp mot en viss person bör föreskriften uppen-

barligen sträcka sig längre än till att enbart omfatta ett förbud att begå lagstridiga handlingar, såsom hemfridsbrott och olaga hot. En föreskrift av detta innehåll skulle ju också te sig meningslös med hänsyn till att sådana handlingar är förbjudna redan genom kriminaliseringen. Lämpligen bör en föreskrift efter omständigheterna till en början kunna innehålla att gärningsmannen förbjuds att söka upp offret men också att ta kontakt på annat sätt, t.ex. genom brev eller telefonsamtal. Eftersom det kan hända att gärningsmannen skrämmer offret genom att ständigt dyka upp i hans eller hennes närhet utan att i och för sig ta kontakt, bör han också kunna förbjudas att utan anledning uppehålla sig i den omedelbara närheten av offrets bostad, arbetsplats eller annan plats där han eller hon regelbundet befinner sig. Här bör man naturligtvis iaktta försiktighet, så att gärningsmannens rörelsefrihet inte beskärs mer än vad som är påkallat med hänsyn till bestämmelsens syfte. Förbudet bör inte heller gälla om offret i ett visst fall gått med på att träffa den som har besöksförbud eller på annat sätt bli kontaktad tillfälligt.

Behörig myndighet att utfärda besöksförbud och de bestämmelser som hänför sig till det är domstol. Förslaget utgår ifrån att ärendet blir anhängigt på ansökning och att lagen om behandling av ansökningsärenden vid allmän underrätt (307/86) därmed blir tillämplig. Den nämnda lagen följs sålunda vad gäller ärendets behandling och rättsmedel. Det är ur offrets synvinkel ytterst viktigt att ärenden som gäller besöksförbud behandlas skyndsamt. Behörig domstol är tingsrätt på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat eller på ort där gärningsmannen har sin hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig. Samma bestämmelser skall följas för ett ärende som gäller upphävande av besöksförbud.

Besöksförbud bör alltid meddelas för viss tid. Denna tid bör inte vara längre än ett år. Vid

behov kan sedan besöksförbudet förlängas ett år i taget. Straffet för brott mot besöksförbudet föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år. I fall av förseelse skall inte dömas till straff. Det bör vara klart att avsikten med besöksförbudet inte skall vara att få någon straffad utan att

polisen får möjligheter att ingripa i akuta situationer.

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi

att Riksdagen skall godkänna följande lagförslag:

Lag

om besöksförbud

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (*besöksförbud*).

Besöksförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om sådan risk föreligger skall särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot den andra personens liv, hälsa, frid eller frihet.

2 §

Om det kan antas att ett besöksförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där personen i fråga brukar vistas.

3 §

Ett besöksförbud skall förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

4 §

Besöksförbud skall meddelas för viss tid, högst ett år.

Besöksförbudet gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Besöksförbudet får förlängas med högst ett år i taget.

5 §

Ett ärende som gäller besöksförbud anhängiggörs genom ansökan av den som förbudet avses skydda.

Ett ärende som gäller besöksförbud skall behandlas skyndsamt.

Behörig domstol är tingsrätten på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat eller på den ort där den mot vilken förbudet avses gälla har sitt hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig.

6 §

Den som bryter mot ett besöksförbud döms för *överträdelse av besöksförbud* till böter eller fängelse i högst ett år.

7 §

Denna lag träder i kraft den

199 .

Helsingfors den 20 december 1995

Margareta Pietikäinen
Håkan Malm
Riitta Prusti
Maija Perho
Matti Aura
Maria Kaisa Aula
Jouko Jääskeläinen
Pehr Löw

Ulla-Maj Kukkonen
Eva Biaudet
Arja Ojala
Gunnar Jansson
Marjut Kaarilahti
Maija-Liisa Lindqvist
Päivi Räsänen
Marja-Leena Viljamaa

Ola Rosendahl
Satu Hassi
Tuija Pohjola
Kaarina Dromberg
Hanna Markkula-Kivisilta
Aino Suhola
Raimo Tiilikainen
Marjatta Vehkaoja

Hannes Manninen
Tuija Brax
Annikki Koistinen
Tarja Kautto
Janina Andersson
Kalevi Olin
Esa Lahtela
Esko-Juhani Tennilä
Mikko Immonen
Leena Luhtanen
Sakari Smeds
Eila Rimmi
Reijo Kallio
Markku Markkula
Kalevi Lamminen
Kirsti Ala-Harja
Osmo Kurola
Tauno Pehkonen
Osmo Soininvaara
Pauli Saapunki
Kari Kantalainen
Oiva Savela
Raimo Vistbacka
Tuulikki Hämäläinen
Väinö Saario
Markku Vuorensola
Mats Nyby

Maija-Liisa Veteläinen
Jukka Gustafsson
Mikko Kuoppa
Erkki Pulliainen
Pirkko Peltomo
Reino Ojala
Marjaana Koskinen
Pentti Tiusanen
Jorma Vokkolainen
Hannu Takkula
Kari Uotila
Klaus Hellberg
Tuija Maaret Pykäläinen
Paula Kokkonen
Klaus Bremer
Tarja Filatov
Irina Krohn
Heikki Koskinen
Juha Korkeaoja
Tero Mölsä
Anne Knaapi
Jarmo Wahlström
Markku Pohjola
Irja Tulonen
Jukka Roos
Martti Korhonen
Kari Rajamäki

Vuokko Rehn
Marja-Liisa Tykkyläinen
Maija Rask
Paavo Nikula
Erkki J. Partanen
Raimo Mähönen
Matti Saarinen
Annika Lapintie
Jorma Kukkonen
Matti Vanhanen
Anne Huotari
Ulla Juurola
Ulla Anttila
Tuija Nurmi
Jukka Tarkka
Suvi Lindén
Liisa Hyssälä
Tytti Isohookana-Asunmaa
Matti Väistö
Eero Lämsä
Ville Itälä
Kari Myllyniemi
Markus Aaltonen
Jouko Skinnari
Hannu Kemppainen
Asko Apukka
Kerttu Törnqvist

M. Pietikäinen ym.: Lakialoite laiksi tapaamiskiellosta

Eduskunnalle

Väkivalta, myös perheväkivalta, on suuri yhteiskunnallinen ongelma. Useimmiten naiset, mutta joskus myös miehet, joutuvat uhkausten ja pahoinpitelyn kohteeksi avioliitossa tai aiempien kumppaniensa taholta. On jopa tapauksia, joissa aikuiset lapset, jotka tavoittelevat vanhempiensa eläkkeitä alkoholin väärinkäyttönsä rahoittamiseksi, uhkailevat omia vanhempiaan. Väkivaltaan ja sen perussyihin on tietenkin puututtava valistuksen ja ennalta ehkäisevän työn avulla, mutta myös voimakkaat toimenpiteet ovat tarpeen väkivallan ollessa jo tosiasia.

Lakialoitteessa ehdotetaan, että myös Suomessa voitaisiin ruotsalaisen ja tanskalaisen mallin mukaisesti avata mahdollisuus rangaistuksin sanktioitujen ns. tapaamiskieltojen antamiseen yksittäistapauksissa. Tapaamiskielton tarkoituksena olisi estää jollakin tavoin rikoksen kohteeksi joutuneen henkilön joutuminen uudelleen saman henkilön teon kohteeksi. Edellytyksenä tällaisen kiellon antamiselle olisi siis teon uusi-
misvaara. Tällaisen vaaran arviointi on tietysti vaikeaa. Tilanne on kuitenkin selvä tapauksissa, joille on tunnusomaista toisen osapuolen toiseen kohdistama vaino. Jos kyse on yksittäisestä teosta, arvioinnissa vaaditaan suurempaa varovaisuutta. Tässä huomioon otettavia seikkoja olisivat esimerkiksi uhkaavat lausumat, jotka eivät kuitenkaan ole niin voimakkaita, että niitä voitaisiin pitää laittomana uhkauksena, tai se, että tekijä jotenkin muuten antaisi käytöksellään ymmärtää, ettei hän aio jättää uhriaan rauhaan.

Tapaamiskielto voisi tulla kyseeseen ainoastaan teon kohteeksi joutuneen hakemuksesta. Muu menettely merkitsisi liian pitkälle menevää puuttumista henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Sen sijaan mitään estettä ei ole sille, että sosiaali- tai muut viranomaiset kiinnittävät rikoksen uhrin huomiota tapaamiskielton pyytämisen mahdollisuuteen tai että hänet jopa suositellaan siihen.

Jotta tapaamiskielto voisi tehokkaasti estää

tiettyyn henkilöön kohdistuvat teot jatkossa, määräyksen tulisi ilmeisesti olla laajempi kuin pelkästään lainvastaisiin tekoihin kuten kotirauhan rikkomiseen ja laittomaan uhkaukseen kohdistuva kiello. Tämänsisältöinen määräys vaikuttaisi myös turhalta siihen nähden, että kyseiset teot on jo kielletty kriminalisoimalla ne. Määräykseen tulisi olosuhteiden mukaan sisältyä ensisijaisesti kiello, jolla kiellettäisiin tekijää tapaamasta uhria, mutta myös pitämästä yhteyttä tähän muulla tavalla esimerkiksi kirjeitse tai puhelimitse. Koska tekijä saattaa säilyttää uhria ilmestymällä jatkuvasti hänen läheisyyteensä sinänsä häntä tapaamatta, tekijää voitaisiin myös kieltää oleskelemasta ilman syytä uhrin asunnon, työpaikan tai hänen muun säännöllisen oleskelupaikkansa läheisyydessä. Tässä on tietysti noudatettava varovaisuutta siten, että tekijän liikkumisvapautta ei rajoiteta enempää kuin määräyksen tarkoitus edellyttää. Kiello ei myöskään olisi voimassa, jos uhri olisi tietystä tapauksessa suostunut tapaamaan tapaamiskieltoon asetetun henkilön tai häneen olisi muulla tavalla otettu tilapäisesti yhteyttä.

Toimivaltainen viranomainen tapaamiskielton ja siihen liittyvien määräysten antamiseen olisi tuomioistuimien. Ehdotus lähtee siitä, että asia tulisi vireille hakemuksesta ja näin ollen sovellettaisiin lakia hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa (307/86). Mainittua lakia noudatettaisiin asian käsittelyssä ja muutoksenhaussa. Uhrin näkökulmasta tapaamiskieltoa koskevien asioiden nopea käsittely on tärkeää. Toimivaltainen tuomioistuin olisi sen paikkakunnan käräjäoikeus, jolla kielloa yksinomaan tai pääasiallisesti on tarkoitus soveltaa tai jossa tekijällä on kotipaikkansa tai jossa hän pääasiallisesti oleskelee.

Tapaamiskielto olisi aina annettava määräajaksi. Tämä aika ei saisi olla yhtä vuotta pidempi. Tarvittaessa tapaamiskieltoa voitaisiin myöhemmin pidentää vuodeksi kerrallaan. Tapaa-

miskiellon rikkomisesta olisi rangaistuksena sakko tai enintään yksi vuosi vankeutta. Pelkän rikkomuksen ollessa kyseessä rangaistusta ei tuomittaisi. Selvää on, että tapaamiskiellon tavoitteena ei ole rangaistuksen määrääminen vaan

mahdollisuuden antaminen poliisille puuttua akuutteihin tilanteisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

tapaamiskiellosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tämän lain mukaan henkilölle saadaan antaa kielto tavata toista henkilöä tai muulla tavalla ottaa yhteyttä tähän henkilöön tai seurata kyseistä henkilöä (*tapaamiskielto*).

Tapaamiskielto voidaan antaa, jos erityisten seikkojen perusteella on olemassa vaara, että henkilö, johon kielto kohdistuisi, tulisi kohdistamaan rikoksen kiellolla suojeltavaan henkilöön, vainoamaan tai muulla tavoin vakavasti häiritsemään kyseistä henkilöä. Tällaista vaaraa arvioitaessa on erityisesti otettava huomioon, onko henkilö, johon kielto kohdistuisi, tehnyt toisen henkilön henkeen, terveyteen, rauhaan tai vapautteen kohdistuvan rikoksen.

2 §

Jos voidaan olettaa, että 1 §:n mukainen tapaamiskielto ei ole riittävä, kielto saadaan laajentaa kielloksi oleskella toisen henkilön asunnon tai työpaikan tai kyseisen henkilön muun tavanomaisen oleskelupaikan läheisyydessä.

3 §

Tapaamiskieltoon on liitettävä kunkin yksittäisen tapauksen vaatimien olosuhteiden edellyttämät rajoitukset ja poikkeukset.

4 §

Tapaamiskielto annetaan määräajaksi, enintään vuodeksi.

Tapaamiskielto tulee voimaan välittömästi, ellei toisin määrätä.

Tapaamiskieltoa voidaan pidentää enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

5 §

Tapaamiskieltoa koskeva asia pannaan vireille sen henkilön hakemuksesta, jota kiellolla on tarkoitus suojata.

Tapaamiskieltoa koskeva asia on käsiteltävä kiireellisesti.

Toimivaltainen tuomioistuin on käräjäoikeus sillä paikkakunnalla, jolla kieltoa yksinomaan tai pääasiallisesti on tarkoitus soveltaa tai sillä paikkakunnalla, jolla henkilöllä, johon kielto kohdistuisi, on kotipaikka tai jolla hän pääasiallisesti oleskelee.

6 §

Tapaamiskieltoa rikkova tuomitaan *tapaamiskiellon rikkomisesta* sakkoihin tai enintään yhdeksi vuodeksi vankeuteen.

7 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 20 päivänä joulukuuta 1995

Margareta Pietikäinen
Håkan Malm
Riitta Prusti
Maija Perho

Ulla-Maj Kukkonen
Eva Biaudet
Arja Ojala
Gunnar Jansson

Ola Rosendahl
Satu Hassi
Tuija Pohjola
Kaarina Dromberg

Matti Aura
Maria Kaisa Aula
Jouko Jääskeläinen
Pehr Löf
Hannes Manninen
Tuija Brax
Annikki Koistinen
Tarja Kautto
Janina Andersson
Kalevi Olin
Esa Lahtela
Esko-Juhani Tennilä
Mikko Immonen
Leena Luhtanen
Sakari Smeds
Eila Rimmi
Reijo Kallio
Markku Markkula
Kalevi Lamminen
Kirsti Ala-Harja
Osmo Kurola
Tauno Pehkonen
Osmo Soininvaara
Pauli Saapunki
Kari Kantalainen
Oiva Savela
Raimo Vistbacka
Tuulikki Hämäläinen
Väinö Saario
Markku Vuorensola
Mats Nyby

Marjut Kaarilahti
Maija-Liisa Lindqvist
Päivi Räsänen
Marja-Leena Viljamaa
Maija-Liisa Veteläinen
Jukka Gustafsson
Mikko Kuoppa
Erkki Pulliainen
Pirkko Peltomo
Reino Ojala
Marjaana Koskinen
Pentti Tiusanen
Jorma Vokkolainen
Hannu Takkula
Kari Uotila
Klaus Hellberg
Tuija Maaret Pykäläinen
Paula Kokkonen
Klaus Bremer
Tarja Filatov
Irina Krohn
Heikki Koskinen
Juha Korkeaaja
Tero Mölsä
Anne Knaapi
Jarmo Wahlström
Markku Pohjola
Irja Tulonen
Jukka Roos
Martti Korhonen
Kari Rajamäki

Hanna Markkula-Kivisilta
Aino Suhola
Raimo Tiilikainen
Marjatta Vehkaoja
Vuokko Rehn
Marja-Liisa Tykkyläinen
Maija Rask
Paavo Nikula
Erkki J. Partanen
Raimo Mähönen
Matti Saarinen
Annika Lapintie
Jorma Kukkonen
Matti Vanhanen
Anne Huotari
Ulla Juurola
Ulla Anttila
Tuija Nurmi
Jukka Tarkka
Suvi Lindén
Liisa Hyssälä
Tytti Isohookana-Asunmaa
Matti Väistö
Eero Lämsä
Ville Itälä
Kari Myllyniemi
Markus Aaltonen
Jouko Skinnari
Hannu Kempainen
Asko Apukka
Kerttu Törnqvist

